

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ (ЗА ВИДАМИ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ)

УДК631.1:636.4

Збарський В. К., д.е.н., професор
Здоренко О. О., аспірант

Національний університет біоресурсів і природокористування України

МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ДО КРИТЕРІВ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ТА СТІЙКОСТІ ВИРОБНИЦТВА СВИНИНИ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Анотація. У статті розглянуто методологію визначення ефективності виробництва, проаналізовано існуючі підходи до визначення результатів та витрат виробництва, обґрунтовано доцільність використання системи показників економічної ефективності виробництва.

Ключові слова: ефективність, показники оцінки, підходи визначення ефективності, критерії економічної ефективності.

Постановка проблеми. Ефективність діяльності забезпечує економічну стійкість, яка є передумовою сталого розвитку підприємств. Проведені дослідження свідчать, що підприємницька діяльність може здійснюватись під впливом різних факторів, які визначають ефективне її функціонування. Одним з таких факторів є стійкість діяльності сільськогосподарського сектору економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню проблеми економічної ефективності функціонування аграрних підприємств, у тому числі й ефективності виробництва свинини, присвячені праці багатьох економістів. Серед них можна виділити науковий доробок П. П. Березівського, К. С. Дойченка, Б. В. Данілова, В. К. Збарського, О. В. Мазуренка, І. В. Свиноуса, М. П. Талавирі, В. С. Топіхи, О. В. Шуста та інших вітчизняних учених. Проте недостатньо дослідженими залишаються проблеми методики визначення критеріїв та показників економічної діяльності сільськогосподарських підприємств, зокрема і виробництва свинини.

Формулювання цілей статті. Визначення особливостей організації та методики оцінки ефективності виробництва свинини в сільськогосподарських підприємствах.

Методи дослідження. У процесі дослідження використано сукупність спеціальних методів економічного аналізу. Зокрема, за допомогою абстрактно-логічного методу, в т.ч. прийомів аналогії та порівняння, індукції та дедукції, уточнено поняття «ефективності виробництва». Методи теоретичного узагальнення та монографічний використані для поглибленого дослідження особливостей розвитку свинарства, визначення резервів покращення роботи галузі, критеріїв і показників роботи підприємств.

Виклад основного матеріалу. Економічна стійкість – поняття комплексне. Вона може бути застосована для характеристики сільськогосподарських підприємств, які здійснюють господарську діяльність, та її наслідків для самого суб'єкта. Економічна стійкість має різні кількісні та якісні параметри на різних рівнях господарської діяльності. Її можна визначити на рівні підприємства, галузі, а також на рівні національного господарства в цілому. Це можливо, оскільки економічні процеси протікають відповідно до єдиних закономірностей, а різні рівні обумовлюють виникнення лише специфічних особливостей, не спотворюючи загальних тенденцій розвитку. Економічна стійкість є інтегруючим поняттям і для цілей аналізу може бути поділена на складові під-

системи. Господарська діяльність підприємства відбувається в часі. Отже, стійкість необхідно розуміти як стійкість у часі, а саме: стійкість процесу розвитку. В основі досягнення стійкості лежить принцип активного реагування на зміну внутрішніх і зовнішніх факторів. Стійкість може розглядатись у якості свого роду компенсаційного механізму, що дозволяє об'єкту адаптуватись до дестабілізуючого впливу як внутрішнього, так і зовнішнього середовища в процесі досягнення своїх цілей.

Оскільки підприємство розглядається як відкрита соціально-економічна система, на яку впливає зовнішнє середовище, можна зробити висновок про те, що економічну стійкість формують внутрішня і зовнішня стійкість. Під внутрішньою стійкістю розуміється пропорційність всіх ланок розглянутого суб'єкта, що забезпечують позитивну динаміку основних фінансово-економічних

показників і розширене відтворення. Під зовнішньою стабільністю розуміють безконфліктну взаємодію з навколишнім середовищем: споживачами, конкурентами, постачальниками, фінансово-кредитними установами, податковими та іншими контролюючими органами. Надійність виживання в складних умовах невизначеності зовнішнього середовища підвищує значущість вироблення стратегії, орієнтованої не на існуючі умови, а на прогнозні зміни.

Внутрішня і зовнішня стійкість у взаємодії формує економічну стійкість підприємства в цілому. З одного боку, зовнішнє середовище впливає на внутрішню стійкість суб'єкта, з іншого – забезпечення внутрішньої стійкості сприятливо позначається на зовнішній, забезпечуючи йому високу конкурентоспроможність і відповідний імідж у сфері бізнесу (рис. 1).

Рис. 1. Інтегрована модель чинників ефективності виробництва [6, с. 102]

Використання факторів внутрішнього та зовнішнього впливу на діяльність сільськогосподарських підприємств дозволяє ухвалювати вірні управлінські рішення щодо основних напрямків розвитку і удосконалення виробництва і зростання ефективності дія-

льності сільськогосподарських підприємств. Отримання доходу від продажу сільськогосподарської продукції не завжди забезпечує ефективну діяльність сільськогосподарських підприємств, оскільки вона залежить від внутрішніх та зовнішніх чинників.

Внутрішні та зовнішні фактори тісно взаємопов'язані і впливають на ефективність окремо взятого працюючого підприємства, ефективність діяльності бригади, ділянки та кінцеві результати діяльності сільськогосподарських підприємств в цілому.

Використання факторів внутрішнього та зовнішнього впливу на діяльність сільськогосподарських підприємств дозволяє приймати вірні управлінські рішення щодо основних напрямків розвитку і удосконалення виробництва і зростання ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств.

Необхідний постійний пошук нових господарських зв'язків, розширення ринків збуту. Тільки перебуваючи в режимі постійного оновлення – технічного, технологічного, кадрового – підприємство може вижити в умовах конкуренції, зміцнити свої позиції на ринку.

Система ринкових відносин, яка є зовнішнім середовищем для даного об'єкта, має досить високу ступінь невизначеності, що впливає на сталий і ефективний розвиток підприємств.

У залежності від структурної організації самих систем, стійкі системи бувають різних видів. Не претендуючи на повноту викладу, ми можемо виділити три класи цілеспрямованих систем:

- цільові системи, де мета не обумовлена внутрішньою організацією і носить по суті характер розвитку;

- цільові системи, не детерміновані людиною діяльністю;

- цільові системи, що представлені окремими підприємствами або суспільством у цілому, з якими має справу соціологія та економічна наука. Стійкі системи відносяться до третього з вказаних нами типів цільових систем: вони регулюються або визначеністю, зсередини цільової функції, або ж безпосередньою метою і самоціллю стійкої системи. Цільові стійкі системи здатні до саморегулювання.

У цьому випадку невизначеність ринку породжує технологічну залежність, в тому числі й усередині підприємства, метою яких є забезпечення ефективного розвитку. Здійснювані дотепер способи ретельного опису стійкого розвитку в умовах невизначеності шляхом охоплення всіх технологічних опе-

рацій не увінчались успіхом, і головним чином тому, що сам принцип стійкості розглядався як заданий процес.

Вказаний процес сталого розвитку є якісною зміною ринкової системи виробництва, де значну питому вагу починають займати інноваційні технології тощо, прояв яких виражається в наступному:

- нововведення у великих масштабах створюються на основі принципово нових і фундаментальних наукових ідей;

- поява такого роду ідей стає можливою на основі докорінних змін у розвитку науки;

- результатом такого розвитку науки є підвищення наукоємності продукції, виробництва і технологій;

- процес стійкого розвитку пов'язаний з витратами наукової праці, його результативності та ефективності;

- зниження стійкості відбувається за рахунок зменшення інновацій, що в значній мірі матеріалізує фундаментальні наукові ідеї на практиці.

У зв'язку з цим з особливою гостротою ставиться питання про кількісний облік ефективності виробництва, зокрема, продукції свинарства, особливо в рамках інтегрованого виробництва; зміна ставлення до ефективності галузі свинарства продиктовано сучасним НТП, що ставить дану проблему на принципово нову основу. Особливого значення набуває поняття потенціалу галузі, що впливає на всю систему ефективного господарювання.

Стійкість не можна виміряти за допомогою простого віднесення результатів і витрат. Вимірювання ефективності входить до того кола економічних показників, які характеризують аспект сталого розвитку та його продуктивність. З точки зору продуктивності свинарства, більш доцільним видається визначення фактичної стійкості:

$$C_{\phi} = P_{\phi} / B, \quad (1)$$

де C_{ϕ} – фактична стійкість,

P_{ϕ} – фактично досягнутий результат,

B – витрати ресурсів, і стійкості потенційної:

$$C_{\pi} = P_{\pi} / B, \quad (2)$$

де R_p – максимально досяжний результат.

Потенційна стійкість є об'єктивною основою ефективного виробництва свинини в аграрних підприємствах.

Якщо потенційна стійкість відображає якість ресурсів, то її співвіднесення з фактичною стійкістю, наприклад, у вигляді:

$$K_e = C_\phi / C_\pi = P_\phi / P_\pi, \quad (3)$$

правомірно вважати характеристикою ефективності виробництва свинини, яку природно вважати дійсною, а не уявною ефективністю.

Стійкість необхідно розглядати не тільки як відношення фактичного стану до потенційно можливого, але і як поетапне пристосування підприємств до ринкової системи господарювання. Стійкість розвитку досягається тоді, коли потенційні варіанти виробництва в точності рівні нормативно визначеним потребам, тобто коли виробничий потенціал дорівнює споживчому потенціалу.

Сума факторних сил генерує цілу область сталого стану ринкового господарства, з яких можливий вибір потенційно-оптимальних варіантів сталого розвитку. Якщо через R_p позначити ресурсний потенціал, а через P – його ефективність, то відношенням P / R_p буде визначатися коефіцієнт стійкості в невизначеності ринку, ступінь досягнення оптимальних варіантів розвитку економіки у невизначеному ринковому середовищі. Цей коефіцієнт фіксує один з безлічі сталих станів, найбільш ефективних з точки зору рівня та характеру розвитку в умовах невизначеності.

Найкраще стійкий стан досягається тоді, коли виробничий і споживчий потенціали рівні між собою, а їхнє співставлення однозначно дорівнює одиниці. У всіх інших, неефективних, варіантах розвитку виробничий потенціал менше споживчого, що свідчить про неефективний розподіл ресурсів, занепад процесу впровадження інновацій і, як наслідок, порушення системи стійких зв'язків економіки ринкового типу. Інноваційний процес має двоїтий характер: з одного боку він протікає гетерогенно, тобто різноманітно і стихійно, а з іншого боку, в ньому діють сили, що забезпечують автентехнічне ставлення, тобто ними керує

будь-чия воля. Економічна наука має справу з ситуаціями, що викликані невизначеністю: з одного боку в умовах вільного обміну вона вивчає причинні співвідношення та функціональні залежності, враховуючи гетерогенне протікання процесів, а з іншого боку, вона враховує регулюючі сили самої ринкової системи. У всякому реальному процесі діють сили двоякого роду, по-перше, несвідомі, стихійні сили взаємодії одиничних відносин, які складають найважливіший предмет вивчення економіки; по-друге, свідомі, доцільне регулювання процесів владою.

Стійкість можна розглядати як один з факторів, що впливають на ефективність діяльності підприємств, що складають систему. Отже, стійкість – це такий стан системи і підприємств, при якому зберігається протягом певного періоду здатність ефективного функціонування і стабільного прогресивного розвитку при впливі зовнішнього і внутрішнього середовища.

Оцінка ефективності функціонування підприємства – одна з складних проблем для національної економіки та окремих її секторів. Незважаючи на безліч праць, монографій, до цих пір не склалося єдиного підходу серед економістів до її розвитку. Визначення ефективності в 70-80 рр. формувалось на основі системи показників, число яких обчислювалось сотнями. Зміни у визначенні ефективності сталися у кінці 80-х років, за часів застосування господарського розрахунку, в основі якого лежить прибуток і механізм його розподілу. Теорія і практика ефективності суспільного виробництва в той час була спрямована на досягнення прибутку, з якого утворювалися госпрозрахункові фонди економічного стимулювання, один з яких – фонд матеріального заохочення – становив суттєву добавку до фонду зарплати, іноді в кілька разів його перевищуючи. Різкий перехід до госпрозрахунку звів до нуля такі категорії як ефект від впровадження результатів досліджень, економічна ефективність нової техніки, капітальних вкладень, без чого не обходилася жодна науково-виробнича структура.

Розмір прибутку не може вважатися критерієм ефективності, абсолютним співвідношенням результатів і витрат. Для цілей управління більш дієвим є такий показник,

який включає прибуток як результат, співвідносний з вимірником витрат ресурсів і грошових коштів.

Однією з основних умов підвищення ефективності виробництва є інтенсифікація. Інтенсифікація та ефективність знаходяться в причинно-наслідковому зв'язку. Мета інтенсифікації – підвищення ефективності, а досягнення необхідної ефективності, у свою чергу, стає чинником подальшого посилення інтенсифікації, тобто прискореного якісного розвитку економіки на основі подальшого розширення сфери застосування нової техніки і технології, більш активного впровадження їх у виробництво, оскільки підвищення ефективності означає збільшення ресурсів, необхідних для здійснення заходів з інтенсифікації виробництва. У зв'язку з цим,

головним чинником, що забезпечує безперервне зростання обсягів виробництва і підвищення якості є прискорення науково-технічного прогресу за всіма його напрямками.

Якщо фізичні обсяги зростають швидше, ніж вартість основного майна або кількість працюючих, то інтенсифікація роботи підприємства призводить до відносної економії відповідних виробничих ресурсів. Для її визначення ресурс проектного періоду порівнюється з базовим ресурсом, скоригованим на індекс зростання фізичного обсягу виробництва.

Техніко-економічні розрахунки, пов'язані з визначенням виручки від продажу товарів (продукції, робіт, послуг) винесені в табл. 1.

Таблиця 1

Техніко-економічні розрахунки, пов'язані з визначенням виручки від продажу товарів (продукції, робіт, послуг)

Ідентифікатори, позначення, розрахункові формули	Фінансово-економічний зміст показника
C_i , при $i = 1, 2, 3, \dots, n$	Ціна реалізації одиниці і-виду продукції
$C_1 \neq C_2 \neq C_3 \neq \dots \neq C_n$	Ціна реалізації і-го видів продукції (з урахуванням асортименту)
$Q_i C_i$	Виручка від продажу і-виду продукції, виготовленої та реалізованої в обсязі Q_i
$\sum_{i=1}^n Q_i C_i = VD$	Виручка від продажу товарів (продукції, робіт, послуг)
$\bar{C} = \frac{\sum_{i=1}^n Q_i C_i}{\sum_{i=1}^n Q_i}$	Середньостворена при заданому асортименті ціна продажу одиниці продукції
$PV_i^u = \frac{Q_i C_i}{QC} \cdot 100\%$	Питома вага (частка) доходу, який отримано від реалізації і-виду продукції, у річній виручці від продажу
$PV_1^u + PV_2^u + \dots + PV_n^u = \sum_{i=1}^n PV_i^u = 100\%$	Структура річної виручки від продажу товарів (реалізаційний кошик підприємства)
$\bar{C} = \sum_{i=1}^n C_i PV_i^u$	Середньозважена ціна реалізації одиниці продукції при заданому асортименті

Для оцінки ефективності використання основних засобів прийнято використовувати десятки показників, які відрізняються ступенем деталізації та конкретизації. При пошуку розумного мінімуму показників, які рекомендуються для оцінки ефективності

використання основних засобів підприємствами агропромислового комплексу, віддамо перевагу таким показникам, які пояснюють вплив основних засобів на формування точних витрат підприємства та його фінансових результатів (рис. 2).

Рис. 2. Показники ефективності використання основного капіталу

Тривалість операційного циклу виробництва свинини обмежена трьома стадіями виробничо-господарської діяльності підприємства: від формування виробничих запасів, через виготовлення та реалізацію готової продукції, до надходження грошових засобів на розрахунковий рахунок підприємства. Його мінімізація рівноцінна зменшенню розрахункової необхідності підприємства в оборотних засобах.

При оцінці продуктивності праці, зайнятих при виробництві свинини можна використовувати декілька показників, при цьому деякі з них відрізняються засобами вимірювання результатів праці внутрішньовиробничих структурних підрозділів (бригад, дільниць, цехів) і підприємства в цілому (табл. 2).

Таблиця 2

Показники ефективності використання трудових ресурсів при виробництві продукції свинарства

Натуральна оцінка		Вартісна оцінка	
Індивідуальна продуктивність праці (по виробництву)		Продуктивність праці (по виручці)	Комерційна продуктивність праці
Фізичний обсяг	Наведений обсяг	Виручка від продажу	Валовий прибуток
Чисельність працюючих	Чисельність робочих	Персонал підприємства	Чисельність персоналу

Звідси, підприємства, які знижують показники продуктивності праці накопичують проблеми, пов'язані з відтворенням грошового та продуктивного капіталу, подорожчанням поточних виробничих витрат, зниженням фізичних обсягів випуску та фінансових результатів.

Необхідно звернути увагу й на той факт, що за окремі роки вчені-аграрники повністю згорнули наукові дослідження проблеми продуктивності аграрної праці. Питання оптимального співвідношення продуктивності праці і її оплати для різних організаційно-правових форм господарювання набувають нині досить актуального значення. Аналіз критеріїв і показників економічної ефективності використання такого ресурсу як праця

набуває вагомого значення ще й за умов тотального безробіття на селі, мізерної заробітної плати, умов праці й відпочинку тощо.

Змістовна проблематика господарської діяльності підприємств з виробництва свинини концентрується навколо виручки від обсягів її продажу, яка, як мінімум, повинна виконувати дві функції: відшкодування витрат за собівартістю реалізованої свинини і формування валового прибутку підприємства.

Залежно від повноти виконання виручкою від продажів зазначених функцій, на підприємствах за підсумками року слід складати три типи альтернативних ситуацій господарювання (рис. 3).

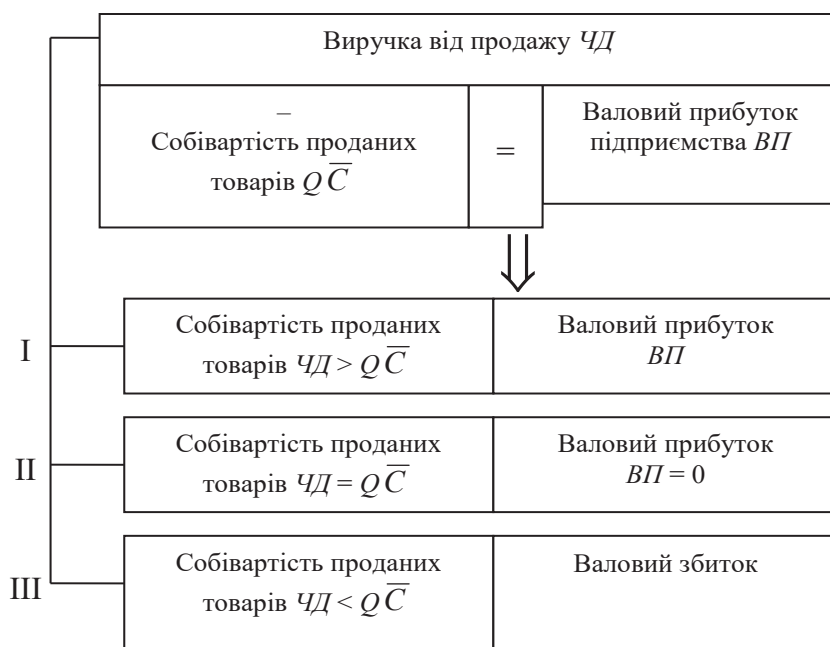

Рис. 3. Альтернативні варіанти господарської діяльності підприємств

За першим варіантом, виручка від продажу товарів виконує обидві функції, що дозволяє підприємству генерувати валовий прибуток, забезпечуючи рентабельне господарювання.

За другим варіантом виручка від продажу товарів здатна виконати тільки першу функцію, забезпечуючи відшкодування поточних виробничих витрат, тобто підприємство закінчує господарський рік з нульовою рентабельністю обороту.

За третім варіантом виручка від продажу товарів виявилась недостатньою для виконання своїх функцій. Генеруючи валові зби-

тки, вона відтворює на підприємстві нерентабельне господарювання.

Формування для підприємства системи показників ефективності господарювання полягає у порівнянні вартісних показників, що характеризують обсяги його діяльності. При цьому необхідно враховувати ряд обставин, що супроводжують формування системи показників ефективності господарської діяльності підприємства.

По-перше, система повинна включати показники ефективності, що розраховуються як для одиниці продукції (групового асортименту), так і для господарської діяльності підприємства в цілому.

По-друге, одноманітність початкової фінансово-економічної інформації гарантує чітко визначені формалізовані взаємозв'язки показників господарювання незалежно від конкретних наборів і комбінацій останніх.

По-третє, при роботі з показниками ефективності господарювання доцільно виробити стандартні алгоритми, що дозволяють по заданій схемі визначати окремі показники

ефективності господарювання, виконувати аналіз чинника їх змін, оцінювати вплив інтенсивних чинників (ефективності) на формування і динаміку валового прибутку підприємства і тому подібне. Принциповий підхід до оцінки ефективності господарювання в частині формування відповідної системи показників показаний на рисунку 4.

Рис. 4. Система показників для оцінки ефективності підприємства

Величезний обсяг похідної фінансово-економічної інформації, супроводжує оцінку ефективності господарювання та використовується при підготовці відповідальних управлінських рішень.

Таким чином, ефективність і стійкість – дві тісно взаємопов'язані категорії в ринковій економіці. Вчені-економісти приділяють особливу увагу стійкості, оскільки вона свідчить про ефективність використання ресурсів у виробництві.

Якщо розглядати поняття «стійкість» стосовно до підприємства, то його можна визначити, як можливість ефективної господарської діяльності та її практичної прибуткової реалізації в умовах конкурентного ринку. Ця реалізація забезпечується всім комплексом наявних у підприємства засобів.

Висновки. Таким чином, стійкість підприємства – це підсумки його виробничо-господарської діяльності, в яких відображаються зусилля всіх без винятку служб і підрозділів, а також здатність реагувати на зміну кон'юнктури ринку. Звідси, інтерпретація ефективності, критеріїв та показників

роботи підприємства може бути зведена до слідуєчих узагальнюючих положень:

Ефективність являє собою співставлення засобів, використаних у процесі виробництва (затрат), і випуску продукції в ході певного процесу (результату). Для обох компонентів процесу (затрати-випуск) можуть бути використаними, як натуральні, так і вартісні показники, так що ефективність може бути обчислена в натуральному і вартісному виразі.

Принцип ефективності визначає вибір альтернатив і тим самим розподіл обмежених засобів, які ведуть до оптимального досягнення поставленої цілі (системи цілей).

За допомогою принципу ефективності можуть бути сформульованими критерії для економічних, соціальних, технічних і екологічних цілей.

Особливим проявом принципу ефективності є економічність, яка вимагає вибору оптимальної альтернативи для досягнення цільових установок економічного характеру.

На приватних підприємствах, як правило, основною умовою (головною ціллю) діяльності є вільно вибрана економічна цільова

установка (генеральна ціль), в той час як економічні, соціальні, технічні і екологічні цілі розглядаються у якості додаткових цілей.

Вибір цільової функції і відповідних критеріїв прийняття рішень знаходиться у компетенції відповідної особи, яка приймає рішення.

Альтернатива може бути, класифікована як оптимальна не тільки тоді коли вона сприяє досягненню екстремальних показників цільової функції (мінімізує або максимізує її), але також коли вона забезпечує задовільний рівень досягнення цілі або фіксацію (закріплення) певного результату.

Необхідні для трудового процесу фактори виробництва і відповідний їм вихід готової продукції визначаються тільки на основі вибраної альтернативи.

На практиці господарювання означає вибір альтернативи в умовах різного рівня ін-

формаційного забезпечення, причому повна інформація є виключенням, тоді як неповна інформація – правилом, і у розпорядженні підприємства звичайно знаходиться обмежений набір даних (ризик або невизначеність).

Господарювання практично здійснюється за допомогою прийнятих рішень, які йдуть одне за одним через певні проміжки часу [5].

Таким чином, повноцінне дослідження вітчизняного аграрного ринку неможливе без оцінки тенденцій у розвитку виробництва як передумови формування пропозиції сільськогосподарської продукції. Нами вбачається необхідним проведення аналітичної оцінки мікроекономічних параметрів розвитку аграрного виробництва, що дасть змогу сформулювати цілісне уявлення про ситуацію гарантування забезпечення його економічної

Список літератури:

1. Березівський П. С. Економічна ефективність діяльності сільсько-господарських підприємств: стан, проблеми, ефективність: [монографія] / П. С. Березівський. – Львів: Українські технології, 2007. – 166 с.
2. Дойчев К. С. Фактори, що впливають на ефективність діяльності підприємства // К. С. Дойчев / Вісник Запоріж. НУ. - № 2. – 2011. – С.23–28.
3. Бакун М. І., Калініченко Г. І. Шляхи підвищення інтенсифікації галузі свинарства у Миколаївській області // Вісн.аграр.науки причорномор'я. – Вип. 3. – т. 2. – 2006. – С. 20–23.
4. Габор С. С., Габор В. С. Ефективність як економічна категорія / С.С. Габор / Всеукр.наук.-вироб.журнал «новаційна економіка». – 2012. – № 7. – С. 14–17.
5. Збарський В. К. Ефективність галузі свинарства та формування конкурентоспроможності її продукції: [монографія] / В. К. Збарський, М. П. Талавиря; за ред. професора В. К. збарського. – Ніжин: Вид-во ПП Лисенко, 2015. – 277 с.
6. Зубець М. Розвиток інноваційних процесів в агропромисловому виробництві: [монографія] / М. Зубець. – К.: Аграрна наука, 2009. – 192 с.
7. Farrell M.J. (1957): Themasurement of productive efficiency of the Royal Statistical Society, Series A, 120, pp. 253–281.
8. Charnes A., Cooper W., Rhodes E. (1978): Measuring the efficiency of decision making units, European Journal of Operational Research, 2, pp. 429–444.
9. Charnes A., Cooper W., Levin F. / (1994): Data Envelopment Analysis. Theory, methodology and applications, Kluwer Academic Publishers, Boston / Dordrecht/ London.
10. Cooper W.W., Seiford L., Tone K. (1999): Data Envelopment Analysis. A comprchensive text with models, applications, references and DEA-solver software, Kluwer Akademik Publichers, Boston/Dordrecht London.

Summary. *The article deals with the problem of increasing the efficiency of the company, analysis of existing approaches to determine the effectiveness, expediency of use of the system of indicators of economic efficiency of production. The author has analyzed the theoretical and methodological approaches to the assessment of the economic stability of the business entity. The author identifies in the course of the study of internal and external stability, which generally form the economic stability of the enterprise. The author has studied in the article the role of innovation as a component of the process of sustainable economic development. The author proposed to use indicators of actual and potential resistance that characterizes the ratio of achieved results and the potential of a business entity. The author analyzed the system of indicators, which are used to characterize the level of efficiency of use of fixed assets in the economy. The author has considered the nature of the relationship between indicators of economic efficiency and stability of the enterprise.*

Keywords: *efficiency, evaluation indicators, determines the effectiveness of the approaches, criteria of economic efficiency.*